

Zbrana družba pred stanovalni na Pečani, 20. leta 19. stoletja (vir: arhiv Jožeta Rozmana)

Pisni viri ledinskih imen

Ledinska imena so bila zapisana že ob prvih katastrskih izmerah, zato zapise o njih najdemo že na zemljevidih franciscejskega katastra iz 20. let 19. stoletja, kjer iz sicer pomembnih zapisov razberemo imena, ki so še danes v rabi. Kasnejši reambulanci kataster iz 60. let 19. stoletja ledinska imena na zemljevidu že navaja v današnji slovensčni bližnji zapisih. Določena ledinska imena najdemo tudi na uradnih zemljevidih, a so ta imena pokrijžana, kar jih včasih preveč oddalji od njihove domače narečne rabe, in so nemalokrat na zemljevid umeščena na napačno mesto. Pri ledinskih imenih za kmetijske površine so bili ob popisu kot pripomoček uporabljeni tudi podatki Registra kmetijskih gospodarstev, in sicer podatki o domačih imenih zemljišč v uporabi kmetijskih gospodarstev (GERK). Kratak pregled primerjave zapisov imen na zgodovinskih in današnjih zemljevidih z dejansko ugotovljenimi narečnimi imeni prikazuje spodnja tabela.

Ime v franciscejskem katastru (1826)	Ime v reambulancijskem katastru (1868)	Ime na uradnih zemljevidih (Registar zemljijskih imen)	Ime v narečni obliki
Deutschgeruth	Nemški rot	Nemški Rovt	Némšk Rót
na Lomach	na lomah	Lome	Vóme
Stermach	v sternah	V Strmeh	Stérme
Petschana	pečana	Planina Pečana	Pečána
Zheri Verch	Črni verh	Črni vrh	Čáran várh

Vedilstinski hlev na planini Pečani, leto 1973 (vir: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Anka Novak)

Na planini Pečani, 20. leta 19. stoletja (vir: arhiv Janka Tavčarja)

Ledinska imena in ljudje

Človek je s svojim delovanjem v pokrajini na podlagi naravnih razmer ustvaril kulturno krajino. Glavni preoblikovalec narave je bilo kmetijstvo. Zaradi različne primernosti tal za obdelavo je bil vaški prostor razdeljen na več delov, poimenovanih z ledinskimi imeni. Meje med posameznimi ledinskimi enotami najpogosteje potekajo po naravnih ločnicah, kot so vznožja, vrhovi in grebeni, rečne struge, pa tudi po ločnicah, ki jih je ustvaril človek. Najpogostejše po parcelnih mejah in potih. Tako so v ledinskih enotah izražene temeljne značilnosti naravnega prostora in mnogi človekovi posegi, nastali v želji, da bi svojo zemljo izboljšal in od nje dobil čim več dobrin za svoje preživetje. Glavna značilnost večine ledinskih imen je, da so poznana le prebivalstvu ožjega prostora. Najbolje jih poznajo kmetje, lovci, gozdarji in pastirji na območjih, kjer delajo in se gibljejo. To se odraža tudi v izraziti narečni podobi imen.

V sodobnosti nekatera ledinska imena ne odražajo lastnosti, po katerih so bila poimenovana, a so se kljub temu ohranila (npr. ime *Ódarjov rôt* označuje nekdanji rovt med Vresji in Strmami, ki je že popolnoma zaraščen). S časom in novimi dejavnostmi v prostoru pa nastajajo tudi nova imena. Goslota ledinskih imen narašča sorazmerno z intenzivnostjo rabe prostora. Najmanj imen je v narodovinskih goških predelih, ki za človeka v preteklosti niso imeli velikega pomena, ter na območjih, ki skozi zgodovino niso bili v lasti domačinov in so tja redkeje zahajali (npr. državni ali cerkveni gozdovi). Več imen je na zasebnih gozdnih območjih ter pašnikih, kjer so ljudje pridobivali les, drvarili, oganljali ter pasli živino, in izrazilo največ na območju njiv in travnikov. Razlog za to je deloma v večji razdrobljenosti zemljišč na območju njiv in travnikov, še bolj pa v večji potrebi po natančnem določanju lokacije nekakega kmečkega oparila (npr. kje je posejano žito, kje točno je pokošeno seno, kje se pase živina). Večkrat so se znotraj večjih ledin oblikovala tudi ledinska imena manjšega obsega, ki so poznana le domačin na posamezni kmetiji, ki ji to zemljišče pripada. Sodobni družbeni procesi na podeželju, kakršni so opuščanje kmetij, urbanizacija naselij in opuščanje tradicionalnih, na prostoru vezanih dejavnosti, vplivajo na sodelovanje kmetijske tehnike ter splošna vse manjša odvisnost človeka od narave, žal povzročajo pozabljanje in izgubljanje ledinskih imen.

Na tem zemljevidu so imena zapisana v poenostavljenem narečnem zapisu. Poknjenje namreč v določenih primerih imena preobzori do te mere, da so domačinom tuja in se z njimi ne identificirajo več. Ledinska imena, skupaj s hišnimi, so temeljni nosilci lokalnega narečja in njegovih posebnosti, saj v primerjavi s splošnim pogovornim jezikom manj podlegajo vplivom sosednjih narečij, knjižnega jezika in tujih jezikov, ki jih prinaša sodobno življenje. V imenih se ohranja tudi besede krajevnih govorov, ki ga v splošni rabi že nadomešča besede knjižnega jezika ali so besede že na poti v pozabo (npr. v ledinskem imenu *Krámarjova závora* se ohranja narečni izraz za preprosta vrata z latami v ograji). Zato so v projektu zbrana ledinska imena poleg bogatega imenskovnega gradiva tudi pomembni nosilci etnološke in zgodovinske nesnovne kulturne dediščine. Ledinska imena z narečno izgovorjavo in živo rabo med ljudmi oblikujejo celovito vrednoto kulturne dediščine, ki bo živela tudi v prihodnosti.

Motivacije za nastanek ledinskih imen

Motivacije, ki so ljudi spodbudile k poimenovanju nekakega območja ali pojava, so raznolike. Ponavadi so se imena oblikovala glede na svoje najočitnejše značilnosti, na podlagi katerih so jih ljudje razlikovali od drugih prostorskih enot.

- Ledinska imena so tako oblikovana na podlagi:
 1. oblike zemeljskega površja, npr. *Pečána* – raven, uravnan svet, *U Starmín* – strmo pobočje, *Bárd* – brdo, manjši hrib;
 2. oblike zemeljskega površja v prenesenem pomenu, npr. *Na Cévo* – strn rob hriba, ki se spusti kot čelo na glavi;
 3. lastnosti tal, npr. *Mváke* – močvirnat, moker svet;
 4. lege zemljišča, npr. *Za Šávankam, Zabárd* – območji z lego za hribom Šavnikom oz. za Brdom;
 5. prisotnosti/odsotnosti vode, npr. *Par Vóklsh* – območje okoli vodnih lukar;
 6. barve, npr. *Órjáve líže, Par Zelénsh lížah* – imena lokev/luž zaradi značilne barve vode v njih;
 7. rastlinstva, npr. *Jérov várh* – po jelkah, *Gládk várh* – vrh, ki za razliko od sosednjega Kosmatega vrha ni porasel z gozdom;
 8. živalstva, npr. *Vóvéje jáme* – po ljudskem izročilu območje, kjer so volkove lovili v izkopane jame, ki so jih prekrili z vejami;
 9. drugih naravnih pojavov, npr. *Górelne* – območje, kjer je bil nekoč požar, je gorelo;
 10. lastninskih ali socialnih odnosov, npr. *Na Pávrah* in *Na Kájžah* – predela vasi, kjer so bili večji, premožnejši kmetje (pavri) in manj premožni kmetje (kajzarji);
 11. človekove dejavnosti, npr. *Na Žág* – mesto nekdanje žage na potoku Grmečica, *Rázpotje* – območje na križišču poti, *Kopíše* – mesto, kjer so nekoč kuhali ogelje.

Paša na Rattovcu, v ozadju Kreskova koča na Rattovcu, okoli leta 1980 (vir: digitalni arhiv Misa Serajnika)

Zapis ledinskih imen

Za jezikoslovno obravnavo domačih, tj. narečnih ledinskih in hišnih imen je najpomembnejši natančen fonetični zapis njihovega narečnega izgovora z naglasom vred, kar skupaj z zgodovinskimi viri in morebitnimi pojasnili domačinov omogoča pravilno polnjenje in razlago vsakega imena. Za jezikoslovno predstavitev pa se lahko uporabi t. i. poenostavljeni narečni zapis, tj. zapis narečja s črkami knjižne abecede in znakom za polglasnik ter z oznako jakostnega naglasa (za mesto naglasa ter dolžino in kakovost naglasenih samoglasnikov), medtem ko se onemeli samoglasnikov ne piše ali kako drugače označuje. Na primer: polglasnik, kot se v slovenskem knjižnem jeziku izgovarja v besedi 'pes', se zapiše z znakom » (torč) pš, če je kratko naglasen, 'tára trn', če je dolgo naglasen, in 'pésk', 'pésk', če ni naglasen), strešica na e in o pomeni njun široki in dolgi izgovor (slov. knj. *káza, sésira*), ostrivec nad tema dvema črkama pa pomeni, da se izgovarjata dolgo in ozko (slov. knj. *zvézda, móst*), medtem ko ostrivec na črkah *a, u* in *i* označuje le njihovo dolžino (slov. knj. *gláva, máha, híša*). Kratice vedno označuje kratek izgovor naglasnega samoglasnika (slov. knj. *brát, míš, kúp, knéč, króp*).

Legenda

naselje	Némšk Rót
del naselja	Na Kajžah
krajinsko ime	Stórmé
obširnejša ledina	Za Šávankam
ledina	Rávancá
cerkev	Par Cérkvo
kapelica, znamenje ali križ	Krámarjov križ
točkovni antropogeni pojav	Kopíše
skalni osamelec, skala, balvan	Ta Vélh Kóké
vrh	Možíc
tolmun, lokev, kal	Ta Vélh íónf
potok, hudournik	Starženica
pot, steza	Ta Stára pót
katastrska občina	

